

Žuvys pasirodė pirmiausia. Prie jūros žmogus yra tik gyvastingas svečias. Štai atėjęs brigadininkas paklausė, ar kuri nors iš merginų galėtų pleikti, juos nelaukta užplūdusios menkės. Ingrida, pakėlus akis nuo silkių statinės, nukreipė žvilgsnį į prielauką, kur šokantys sniego kąsniai nyko juodoje medienoje, tada nusišluostė rankas į prijuostę, nusekė paskui jį į sūdyimo patalpą ir stojo prie priekymo darbatalio ir kubilo su išdarinėta žuvimi. Jie pažvelgė vienas į kitą. Jis mostelėjo galva į gulintį ant stalo peilį, panašų į mažą kirvuką.

Iš skalavimo bako ištraukusi uolekties ilgio menkę ir paguldžiusi ją ant darbatalio, ji perskrodė gerklę, išvertė į išorę vidinės ausies kauliukus, nuo sprando iki pilvo išrėžusi šonkaulius, pjūvį tęsė iki uodegos, tada perkirto šonkaulį prie analinės angos, išėmė visus šonkaulius, taip pat ir dešinėje pusėje, ir, išrovusi nugarkaulį taip, tarsi plėštų seną surūdijusį užtrauktuką, sustingo, laikydama jį kairėje rankoje; žuvis priminė baltą sparną ant sukruvin-

to darbastalio, ji buvo paruošta skalauti ir krauti į krūvą, paruošta sūdyti, vartyti, džiovinti, plauti ir dėti į rietuves, ir parduoti lyg dramblio kaulo spalvos auksą, palaikiusį gyvastį šioje perkarusioje pakrantėje jau aštuonis šimtus metų, praėjusių nuo to laiko, kai ją pirmą kartą paminėjo rankraštyje.

– Rodyk nugarkaulį.

Ingrida perėmė grobus į dešinę ranką, taip slėpdama tarp nykščio ir smiliaus žaizdelę, kuri ką tik atsirado įsipjovus.

– Suvis švaru.

Ir dar pridūrė, kad ji galinti čia būti tiek, kiek visa tai truks, bet niekad nežinai, kaip bus rudenį...

– Tik užsimauk pirštines.

Ingrida žvelgė žemyn į kraują, besimaišantį su žuvies krauju, įpampstantį lašą, kuris nutiško kaip tik tuomet, kai jis, atsukęs nugarą, žliugsinčiais guminiiais batais nužirgliojo į kontorą.

Ingrida ilgėjosi ištrukti atgal į Bariojos salą, bet niekas saloje negali ištvirti vienas, šį rudenį ten nebuvo nei gyvulių, nei žmonių, Barioja stūksojo tuščia ir dyka, nuo spalio pabaigos jos net nesimatė, bet Ingrida negalėjo likti ir čia, pagrindinėje saloje.

Ji pleikdavo žuvį dešimt valandų per dieną, laikėsi atokiau nuo dviejų sūdytojų ir po savaitės nebegalėjo naktimis užmigti žvarbioje kubiliaus palėpėje, kurioje gulėdavo kartu su Nele ir dviem jaunomis mergaitėmis iš žemyno,

apsistojusiomis čia dėl karo. Jos apsimesdavo, kad per miegus neverkia, valydavo silkes, išimdavo kaulus, sūdydavo jas statinėse, užpildavo sūrymu ir gerdavo kavos pakaitalą, vėl sūdydavo ir miegodavo, kas antrą vakarą prausdavosi šaltame vandenyje, kartą per savaitę plaudavo galvas tokiame pat šaltame vandenyje, rūdžių spalvos po žvaigždėtu dangumi iš blyksinčių silkių žvynelių, o Ingrida pleikė menkes tarsi vyras.

Kai antros savaitės viduryje dingo viena sūdytoja, kartu su ja dirbti pasiuntė Nelę. Kitą dieną siautė audra, ir laivai turėjo ieškoti skubios priebėgos salose. Jie nepasirodė dar ir kitą dieną, o kai trečią rytą pagaliau išsikapstė iš sniego, neturėjo sugavę net mailiaus.

Bet daug kas stovėjo ir jų laukė, visas kaimas stovėjo laukdamas, kad pasitiktų vyrus, grįžtančius namo gyvus ir šį kartą. Tada vėl audra, su prastova krante ir išlikusiais žvejybos reikmenimis, laimikiais, kurių niekam nepanaudosi, nebent tik guanui, tai priklauso nuo tiek daug dalykų, visų pirma nuo kainų kitame nei šis pasaulyje; brokuotas žuvis surišo po dvi už uodegų ir padžiovė, keistas rudens nuotykis pasibaigė.

Ingrida su Nele vartė sūdytas žuvis, išrinko sugedusias ir pasirūpino, kad gulėjusios apačioje atsidurtų naujos krūvos viršuje. Tada ir silkė pasibaigė, ir svetimas mergaites atleido, jos gavo savo mažą atlygį, viena kitai nuo veido nurinko žvynus, ištrinkusios šaltame vandenyje viena kitai galvą, išsidžiovino plaukus, viena kitą sušukavo ir sužiūrė-

jo, kad plaukų lankeliai būtų uždėti taip, kaip reikia, tada kvatodamos išplaukė garlaiviu, pasidabinusios drabužiais, kurių niekas iki tol nebuvo matęs.

Tuo pačiu garlaiviu atvyko laiškas iš Ingridos tetos Barbro, gulinčios ligoninėje, bet surašytas slaugytojos, kurios rašysena tarsi gydytojo, Ingrida galėjo įskaityti, bet nesuvokė reikšmės. Teta neparsirado į šiaurę, nes nesuauugo šlaunies kaklelio lūžis, nes nebuvo, kas plukdytų į tą pusę..., bet ji norėtų grįžti gerokai prieš Kalėdas, taip buvo parašyta du kartus, Barbrai buvo penkiasdešimt devyneri, o Ingridai trisdešimt penkeri, tą vakarą ji užmigo anksti ir nieko nesapnavo.

Pabudo irgi anksti ir kurį laiką gulėjo, klausydamosi vėjo, skrebinančio šiferį ant stogo, ir jūros, kliuksinčios ir šniokštuojančios tarp priplaukos polių, už Nelės įkvėpimų ir iškvėpimų, Nelė miegojo kaip žmogus, vienintelis dalykas, kuris čia toks, koks ir turi būti, Nelės miego garsai, vieną naktį po kitos, dabar nebeįmanoma to ištvirti.

Ingrida atsikėlė, nusipraususi cinkuotame kibire, susikrovė lagaminą, tada nepavalgiusi ir neišsivirusi kavos, nešina prasmirdusiais darbo drabužiais nusileido už konservų fabriko, kur vokiečiai degino šiukšles, sukišo drabužius į plieno statinę ir kurį laiką stovėjo, stebeilydamasi į liepsnas, kol priplaukoje pasirodė žmonės, pamažu snigo.

Vėl grįžo atgal, išvirė savotiškos kavos ir, pripylusi puodelį, pastatė jį ant kėdės prie Nelės galvūgalio, ši vis dar atrodė kaip laimingai numirusi, palaukė, kol atšvaitos ant valčių stoginės jai pranešė, kad brigadininkas irgi atėjo ir

kad jau brėkšta diena tamsoje, tada atsistojo ir, nulipusi žemyn su lagaminu, pasakė norinti, kad su ja atsiskaitytų.

Pasidėjęs pieštuko galelį, jis, rodos, buvo nustebęs ir tarė, kad ji užbėgusi jam už akių ir kad jis negali be jos apsieiti, šįvakar jie sulauks laimikio, ji būtina ir kartu nereikalinga, įprastas, painus sukčiavimas samdytinio darbe, bet Ingrida buvo iš salos, kur dangus yra ir lubos, ir sienos, tad ji pakartojo, kad norėtų pinigų *dabar*, ir kantriai laukė, kol bus atidaryti ir vėl uždaryti visi reikiami stalčiai, prašiuenti popieriai, išleisti dviprasmiški atodūsiai dėl tabelio ir smulkmeniškai suskaičiuotos suglamžytos kupiūros, tarsi būtų įžeidimas prašyti atlyginimo, ir tarsi užmokesčio dieną užuojautos vertas ponas, o ne vergas.

Aplėdėjusi keliu Ingrida užkopė iki krautuvės ir palaukusi, kol Margotė ją atidarys, pasirinko prekių, kurios buvo būtinos, gavo taip pat kavos ir margarino už talonus ir pinigus, tada, pasiskolinusi Margotės vežimėlį, nurideno pirkinius iki plokščiadugnės valtės, visą rudenį pragulėjusios po prielauka.

Iš jos semtuvu švariai išsėmė sniegą ir, pakrovusi pirkinius ir lagaminą, vėl užvežė vežimėlį aukštyn, o leisdamasi atgal, praėjo pro du vokiečių kareivius, sėdinčius už sūdyto patalpos užuovėjoje ir rūkančius, jie tikriausiai lindėjo ten visą laiką, ją stebėdami.

Nusileidusi laipteliais, įlipo į valtį, atrišo lyną ir sėdosi prie irklų. Vienas iš kareivių, išlindęs į prielauką, šaukė jai pavymui, mosuodamas cigarete rankoje, raudona akimi

žiemą. Ji liovėsi irklavusi ir klausiamai į jį sužiuro. Jis kažką pakartėjo, bet ji neišgirdo, pustė smarkiau, valtis slydo tolyn ir kareivis išnyko.

Ingrida prisiryė prie nutįsusios Groholmeno salelės, tada plaukė, prisilaikydama nuožulnių uolų per irklo atstumą, kol jos pranyko, nebuvo jokio matomumo, jūra tyvuliavo sunki ir rami.

Nuo žymės ties paskutiniu šcheru ji nubrėžė kursą ir išlaikė kampą tarp valtės kilvaterio ir vilnelių, kol po geros valandos pasiekė Oterholmeno salelę. Ši buvo kairiojo borto pusėje, nors turėjo pasirodyti iš dešinio šono. Pakeitusi kursą, ji plaukė toliau, paėmė naują kampą tarp vilnelių ir vinguriuojančio kilvaterio ir, pranykus Oterholmeniui, po pusvalandžio pasiekė Barioją.

Iškrovusi pirkinius į krantą, atvėrė valčių pašiūrės vartus, valtį į vidų įkėlė gerve, kurią kadaise jos vaikystėje sumontavo tėvas, tada ištiesė nugarą ir apsidairė, aukštai ant pakumpusios salos nugaros, pilkoje masėje, stovėjo namai, giedru oru matomi penkiolikos, dvidešimties mylių atstumu, o dabar tik mažos juodos dėžutės po plonu pieno sluoksniu, be šviesų, ir jokių pėdsakų sniege.

Ant pečių užsidėjo naščius ir, užkabinusi ant jų pirkinius, ėmė lipti aukštyn. Dėžutės virto pastatais ir gimtais namais, apsuptais į suanglėjusius pirštus panašių medžių. Įėjusi į vidų, vaikščiojo iš kambario į kambarį, įžiebdoma lempas, ir virtuvėje, ir svetainėje pakūrė krosnį. Išbūti negalėjo ir čia. Vėl išėjo į lauką, nusileido iki valčių pašiūrės, patikrino, ar ji uždaryta, perkėlė į užuovėją medinius ožius,

tarsi viso to nebuvo dariusi, kai tik atvyko. Žalioje jūroje riedulių molai ir kryžmai sudėti volai, Oterholmeno salelė pasirodė ir vėl pranyko. Jokios valtys. Nė vieno paukščio. Pasisukusi nukreipė žvilgsnį į namus, viename iš jų dabar spindėjo dvi geltonos akys, tada ji ėmė kopti aukštyn antrą kartą, bent jau liko trys pėdsakai.

Virtuvėje pasidarė šilta. Ingrida pusiau nusimetė lauko drabužius, susimalė kavos ir užkaitė kavinuką, tada podėlyje išdėliojo į vietas prekes, ir, kai atsinešė daugiau durpių kurui, kava buvo paruošta. Nusivilkusi likusius lauko drabužius, ją išgėrė, sėdėdama ant savosios kėdės prie atidaromo lango ir žvilgčiodama į šešėlius vakaruose, Moltholmeno ir Skogsholmeno saleles, Lundeskjerų šcherus ir snūduriuojantį jūros pakraštį, kai jau gerokai buvo įsidienojusi ši diena, kuri taip ir liks jokia. Ji vis dar nieko nevalgė. Apsidairė, nuo ko geriausia būtų pradėti, po krosnimi ar po stalu, o gal užkaboryje prie podėlio?

Atsistojusi ištraukė durpių dėžę ir ėmė draskyti laikraščius, skautes glamžydama į mažus kamuoliukus ir kraudama juos į šūsnį, tarsi ant grindų lipdytų sniego žibintą. Šie pabiro į šonus. Ji vėl juos sukrovė, padarytus iš laikraščio, kurį prenumeravo tada, kai Barioja buvo bendruomenė, turinti žmonių ir gyvulių, ir švyturį, turinti audras ir atkaklumo, taip pat darbus, vasaras ir žiemas, ir gausą, paramstė rutuliukus šakelėmis ir durpių gabalėliais,

suformuodama laužą, mintis, niekam iki šiol neatėjusi į galvą, saloje sudeginti namą; Bariojos rytuose buvo griuvėsiai, bet nė vienos gaisravietės, ir staiga daugiau neliko abejonių, kad tie, kurie apleido Karviką, tai padarė laisva valia, ne dėl kokios nors katastrofos; jiems tiesiog atsibodo, jie pažvelgė į veidrodį, susikrovė daiktus ir išvažiavo, mintis buvo nepakeliama.

Stvėrusi lempą, ji užlipo į Šiaurinę salę, po to nuėjo į Pietinę salę ir užsuko į Barbros kambarėlį rytuose bei į savo vaikystės kambarį su ištraukiama lova, naktipuodžiu ir išblukusiais piešiniais iš mokyklinių laikų, juos paskutinį kartą matė rugsėjį, kai čia lankėsi ir kasė bulves; namas tapo mažesnis, durys žemesnės, langai siauresni; tąsyk šiose sienose laikėsi tarsi dažai įsigėręs žmonių kvapas, dabar liko tik sunkios, drėgnos žemės kvapsnis; pirštų galiukais ji perbraukė per raso perliukus ir atsistojo ant tėvų lovos, kurioje numirė mama.

– Leisk Larsui perimti Barioją, – buvo paskutiniai jos pasakyti žodžiai. – Ir išvažiuk, tu jauna, protinga, nusi-gręžk nuo jūros, pasimokyk iš manęs.

Ingrida pasakė *ne*.

– Tu nesi tiek stipri.

– Esu, – tarė Ingrida mirštančiai mamai.

O kitą pavasarį Larsas nebegrįžo iš Lofoteno, surado meilę, kaip pats rašė, ir liko ten su laivu, žvejybos reikmenimis ir įgula, vienus metus po kitų, net ir prasidėjus karui. Ir Ingrida su Barbra darėsi vis vienišesnės sulig kiekviena tekančia saule ir kiekviena rimstančia audra, sulig kiekvie-

nu paskerstu gyvuliu ir kiekvienu pūkų maišu, jų surinktu, bet neparduotu, viena jauna, kita vidutinio amžiaus moterys saloje, laukiančios Larso laiškų, dailios ir reguliarios rašliavos, kuri vieną dieną pasipildė žaliais užraitais, Larso trejų metų sūnaus Hanso parašu, treji ilgiausi metai Ingridos gyvenime. Karas štai jau vyksta ketverius metus, ir Hansui gimė brolis Martinas; su juo atkeliavo dar daugiau užraitų tetai ir senelei, kurios neatrašė, nes viena buvo pernelyg išdidi, o kita nemokėjo.

Ingrida pasuko į Šiaurinę salę ir nusprendė miegoti čia, nes grindyse yra anga į virtuvę, iš kurios galės kilti šiluma. Išpurčiusi ir išdaužiusi pūkų antklodes, paklojo lovą, tada vėl nusileido žemyn ir gėrė drungną kavą, dar kartą skaitydama Barbros laišką, kol galiausiai jį suglamžiusi numetė ant grindų į krūvą.

Bet nepadegė.

Nuėjusi į svetainę pakurstyti krosnies, pamatė, kad senelio kambarėlio durys praviros. Uždėjo ranką ant rankenos ir norėjo jas uždaryti, bet juk visai neseniai jas uždarė, šios durys buvo uždarytos, o dabar vėl stovėjo atlapos, nors ramu, namuose jokio skersvėjo.

Ji išgirdo spragtelėjimą, visai tolimą, ilgai trunkantį griaudėjimą žemės gelmėse, ir atbula atsitraukė į virtuvę, kur liko stovėti sustingusi, pernelyg ilgai, tada vėl nužingsniavo ir atplėšė kambarėlio duris, įsiutusi ant savęs, kad taip nepadarė iš karto, nes dabar tas, kad ir kas jis būtų, vėl galėjo būti dingęs.

Bet jokio kvapo, jokių šiurenančių žingsnių, murmančių balsų ar katino skleidžiamų garsų, vien toks pat silpnas ūžimas ir lauke, ir viduje. Nuo svetainės sienos nukabinusi lempą, įeina į patį kambarėlį ir tvirtai konstatuoja, tarsi trinktelėdama plaktuku į stalą, kad nieko čia nėra – nei lovoje, nei po ja, kaip ir kampinėje spintoje arba skrynioje, kurią ji atveria ir vėl uždaro, ir paskui lieka sėdėti ant dangčio, o ilgai trunkanti tylą taip šaižiai šnypščia ausyse, kad laukan veržiasi klyksmas.

Tada tylą pasidaro absoliuti.

Ji apsigėrė ir išėjo į lauką, kur lėtai krito sniego kąsniai, stovėjo, apžiūrinėdama namus, daržinę ir stogines valtims, valčių pasiūrę prie pat jūros, ūmai stebėdamasi visu tuo, kas iki šiol ją laikė šioje saloje, ir kad, tiesą sakant, išvis nieko čia nėra, kas laikytų. Netrukus sniegas pavirs į lietų, sala taps ruda kaip niežai, o jūra pilka, jei nepasisuks vėjas.

Per laukus Ingrida traukė pietų kryptimi, aplenkdamą vartus, ropštėsi per tvoras, kaip ir tada, kai buvo maža. Bet ji nebe vaikas. Ėjo toliau, kol pasiekė piečiausią tašką ir sustojo, stebėdamasi į švyturio, kurį, užėjus karui, išsprogdino kartu su Barbra paskutiniaisiais tėvo dinamito likučiais, liekanas, stiklo duženas, skaidrių, rėkiančių spalvų, į jūržolių skiautes ir jūros kopūstus, kurie tarsi juodi plaukai apsisivijo surūdijusias, iškraipytas geležines sijas, į žibalo baką, atrodantį lyg sudegusi rožė. Atsisėdo ant medžio kamieno, kurį jie, kadaise radę atplukdytą, pritvirtino geležiniais strypais ir trosais, kad jūra vėl jo neatimtų, didžiulio, balto

kaip kaulai milžino, kuris, jie manė, vieną dieną bus kažko vertas, galbūt nemažų pinigų, štai jau trečią dešimtmetį jis atstoja suoliuką žmonėms, niekada neprisėdantiems.

Ir ji jau nebėra vaikas.

Palaukė, kol pasidarys šalta, ir palei uolas vakaruose pasuko į šiaurę, neužmatydama jokių pėdsakų ir negirdėdama nieko kito, tik vienišus jūros rypavimus, pro Plakuko uolą su naująja prieplauka ir trimis valčių stoginėmis, čia mažiausiai vienu pastatu per daug; ji suprato, jei ryte būtų pažadinusi Nelę ir leidusi sau išgirsti jos balsą, išvysti šypsena, ji ir toliau stovėtų verslovėje, iš negyvų menkių plėšydama nugarkaulius, kylant ir atslūgstant mintims.

Ingrida stovėjo naujojoje valčių stoginėje, šlapius plauku sukdamą į kuodelius, kuriems vėl leisdavo laisvai kristi, tuos judesius vis kartojo, stebėdamasi, kodėl vis nepraalksta. Vilnonio megztinio rankovėje aptikusi skylę, neprisiminė, iš kur ši atsirado. Pailgoje dėžutėje ant darbastalio gulėjo siūlų sruogos, sudėliotos pagal dydį. Stvėrusi didžiausią, ji stovėjo, vartydama ją rankose ir apžiūrinėdama Larso paliktas dantų žymes, jis viską kramtė, būdamas vaikas. Panagėse jai tebesilaikė sukrešęs žuvų kraujas. Skylė megztinyje išplyšo, jai užsikabinus laiptuose už vienes, kai ryte lipo žemyn su lagaminu. Ant lentynos virš darbastalio gulėjo įvairaus dydžio ritės su siūlais, peiliai, galąstuvai, kabliukai, kamštinės plūdės ir adatos, Barbros adatos.

Pasitraukusi taburetę, Ingrida atsisėdo priešais geležinį kablį, esantį po langu, įsivėrė į adatą siūlą ir pradėjo megzti tinklą. Po valandėlės ji jau turėjo tris sieksnius iš penkio-likos eilių. Vėsiame ore rankos buvo minkštos ir švelnios. Praalkusi lyg vilkas, išėjo į nakties tamsą ir parėjo atgal namo, buvo suklydusi dėl oro, šlapuma virto sniegu, lengvu ir sausu lyg suodžiai, ir ji daugiau nebebijėjo.